

אביו. הוא למד אצלו אודות טבע העולם וטבע המין האנושי ודרכי היחסים בין בני אדם. אולם נשאר לו שיעור נוסף שעליו ללמוד. הוא חייב לדעת שהלימוד עצמו אינו מספיק ואינו מקנה לו חסינות בפני אתגרי החיים המעשיים. "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש", השמש שוקעת והוא צריך לשכב לישון. "ויקח מאבני המקום ויישם מראשותיו וישכב במקום ההוא". אז הוא חולם את החלום המפורסם על המלאכים העולים ויורדים בסולם. לאחר מכן כתוב, "וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי". מהו הידע החדש שרכש יעקב באותו לילה, שאותו הוא לא ידע קודם ששכב לישון? את המלים "וייקץ יעקב משנתו" דורש ר' יוחנן שיעקב התעורר ממשנתו, כלומר מלימודו. עד עכשיו סבר יעקב שאם הוא למד והוא מבין תופעה או תהליך מסוים, הוא עמיד וחסין בפניו. אם הוא למד אודות יחסים בין-אישיים ואודות רמאות, כבר אי אפשר לרמות אותו. עכשיו הוא הבין שאין זה כך. ידע תיאורטי אינו מספיק בשביל להתגבר על הקשיים המעשיים של החיים. גם מי שלמד את כל חוקי הפיסיקה יפול ויפגע אם הוא יקפוץ מצוק גבוה. האווירודינמיקה שהוא למד לא תספיק כדי לאפשר לו לעוף באוויר. גם רופא מדמם כאשר הוא נחתך. הוא אמנם יכול להשתמש בידע שלו כדי לטפל בעצמו היטב, אולם הידע הרפואי שלו בלבד אינו עושה אותו חסין בפני דימום. יעקב היה צריך להתמודד עם עובדות החיים. הוא היה צריך להבין שהידע עצמו אינו מספיק. זוהי האבן שיעקב לוקח ומניח תחת ראשו. הוא היה צריך להבין שהוא רק בן אדם, וככזה הוא צריך להסתדר עם חוקי המציאות ועם דרכי ההתנהגות האנושית, שהם לא תמיד הנוחים והקלים ביותר. רק לאחר שהוא הרים את האבן הזאת, לאחר שהוא תפס את עובדת החיים הזאת, רק אז הוא יכל לחלום על מלאכים העולים לשמיים. הסולם, שראשו מגיע לשמים, חייב להיות מונח על הארץ, על אבני המציאות. הוא היה חייב להיות מודע למגבלות האנושיות והאישיות שלו ולהכיר אותם היטב, לפני שהוא יוכל להתגבר עליהם ולהתרומם מעליהם. יעקב היה צריך להתעורר מלימודו ולהבין שהוא רק בן אדם ולכן עליו להיזהר לא להביא את עצמו למצבים בהם הוא עלול להתפתות ולהיכשל.

האבן הבאה היא גדולה יותר, היא כנראה ענקית, כי היא מונחת על פי באר וסותמת אותה. זו הבאר בחרון, לשם מגיע יעקב ושם הוא פוגש את רחל. כשהוא שואל מדוע

יצא

1

על אבנים ואתגרים, רוחניות גשמיות

"ויהי כאשר ראה
יעקב את רחל בת
לבן אחי אמו ואת
צאן לבן אחי אמו
ויגש יעקב ויגל את
האבן מעל פי הבאר
וישק את צאן לבן
אחי אמו:"
(בראשית כט, י)

פרשתנו רצופה אבנים, המסמלות את האתגרים החדשים העומדים בפניו של יעקב אבינו. את האבן הראשונה לוקח יעקב ומניח תחת ראשו בלילה בו הוא חולם על הסולם. אבן היא כר מאד לא נח. כך מתחילה תקופה חדשה בחייו של יעקב, מחוץ לחיקם החם של אבא יצחק ואמא רבקה, הוא צריך ללמוד לחיות ולהסתדר בחיים האמיתיים, שהם לא תמיד נוחים וקלים. כשיעקב מתעורר משנתו, הוא לוקח את האבן הזו, מעמיד אותה כמצבה, יוצק עליה שמן ונודר נדר שאם ה' יחזיר אותו בשלום לביתו, הוא יפריש לה' מעשר מכל רכושו. האבן הזו מסמלת עיקרון חשוב - זה יפה מאד לחלום חלומות על מלאכים העולים ויורדים, אולם זה לא מספיק. צריך ליישם את האידיאלים הגדולים בחיי המעשה ולשם כך צריך להיות מוכן להתאמץ ולעבוד קשה. גם הסולם שבחלום מגיע השמימה, אולם בסיסו הוא בארץ. העולם הרוחני הוא חשוב ויפה, אולם חייב להיות לו בסיס איתן במציאות המעשית, הגשמית.

יעקב יוצא מבאר שבע והולך לחרון. הוא עוזב את חיקם החם, האוהב והמגונן של הוריו והולך לחיות עשרים שנה אצל לבן הרמאי הגדול. האם הוא יצליח להסתדר שם? יעקב למד הרבה מיצחק

לא מסירים את האבן ומשקים את הצאן עונים לו שהאבן גדולה מדי ורק כשיתאספו כל הרועים הם יוכלו לגלול אותה מעל הבאר בכוחות משותפים. האבן הזו מסמלת את האתגר הבא של יעקב - הקמת משפחה. כשיעקב רואה את רחל, הוא מתמלא עצמה ומגולל לבדו את האבן הגדולה. באר ביהדות היא סמל להמשכיות. מלך ישראל נמשח לתפקידו ע"י מים זורמים כי כמו שמי הנהר זורמים ולא נשארם במקום אחד אבל הנהר נשאר במקומו, כך בעם ישראל דור הולך ודור בא ומתוך כך עם ישראל ממשיך להתקיים. יש לנו אחריות כלפי עם ישראל להקים משפחה ולגדל ילדים שיהיו נאמנים למסורת אבותיהם. יעקב עכשיו פוגש את מי שעתידה להיות אשתו ולכן הוא מסיר את האבן מעל פי הבאר ומאפשר את זרימת המים.

האבן האחרונה בפרשה מסמלת את האתגר הקשה מכולם - עמידה בפני כוחות חזקים המנסים לטשטש את יהדותנו. יעקב ולבן כורתים ברית ומקימים "גלעד", מצבה מאבן המסמלת את הברית ביניהם. לבן מנסה לגרום ליעקב להישבע לעבודה זרה, כי הוא טוען שאין הבדל בין הדתות. האתגר של יעקב כאן הוא להחזיק מעמד ולא להתבטל בפני עשיו. יעקב צריך להיות בטוח בצדקת דרכו ולהיות נאמן לה. אנחנו, בניו של יעקב, חייבים להמשיך את דרכו. העולם זקוק ליהדות כי יש לנו עוד הרבה דברים ללמד את העולם. למשל, שהדרך להגשמת אידיאלים רוחניים עוברת בעולם המעשי הגשמי.

ישלח

1

דו-קרב היסטורי בדרך הביתה

"הצילני נא מיד
אחי מיד עשיו כי
ירא אני אותו פן
יבוא והיכני אם על
בנים:"
(בראשית לב, יב)

אחד הנושאים המרכזיים בפרשה הוא מאבקים, גלויים או סמויים. יעקב נאבק במלאך, אחר-כך הוא עומד לפני עימות קשה עם עשיו, שמעון ולוי נלחמים בשכם ועוד. אם נתבונן במה שמתרחש במאבקים הללו, נוכל ללמוד משהו על הדרך בה אפשר לפתור עימותים בחיים ועוד יותר טוב - איך למנוע אותם.

יעקב אבינו חושש מאד מהפגישה המחודשת עם עשיו. כזכור, הם נפרדו כאשר עשיו ביקש לרצוח את אחיו לאחר שהתברר לו שיעקב לקח ממנו במרמה את ברכת יצחק אביהם. יעקב נאלץ לצאת לגלות ארוכה של 22 שנה רחוק מבית הוריו ועכשיו הוא חוזר עם ארבע נשים, תריסר ילדים ורכוש רב. ליעקב אין סיבה לצפות שאחיו יקבל את פניו בשמחה ובאהבה ומתוך הכרותו את עשיו הוא גם יודע כמה הוא פראי ואכזרי. "הצילני נא מיד אחי מיד עשיו" - כך פונה יעקב בתפילה לה' - "כי ירא אני אותו פן יבוא והיכני אם על בנים". חששותיו של יעקב מקבלות אישור כאשר הוא שולח שליחים אל עשיו ואלה חוזרים ומבשרים לו שאחיו הולך לקראתו עם צבא של ארבע מאות איש. נראה שהולך להתרחש כאן משהו מאד לא נעים, ואז מגיע רגע הפגישה ועשיו נופל על צוואר אחיו, מחבק ומנשק אותו. חז"ל אפילו מעירים על

שברכת אביהם, שמסר ליעקב את ברכת אברהם, הגיעה בסופו של דבר אל האח הנכון, והוא חיבק את אחיו בלב שלם.

זהו האופן האידיאלי של פתרון סכסוכים, כאשר לפחות אחד מן הצדדים מבין שמוקד המחלוקת אינו כל-כך חשוב, אינו רלוונטי, או אפילו ממש מגוחך. אנו נפגשים עם זה בחיים כל הזמן, ששותפים, שכנים או בני זוג כועסים זה על זה זמן רב והם כבר לא זוכרים על מה, בעצם, הם רבים. זה לוקח לפעמים זמן קצר מאד כדי להראות להם כמה שהסכסוך שלהם הוא מיותר.

גם עשיו הבין שאין לו, בעצם, סיבה לכעוס על יעקב, כי יעקב לקח ממנו דבר שהוא - עשיו - כלל אינו חפץ בו. למרות שהוא מוכן לקיים איזה מצווה פה ושם, חיים יהודיים שלמים הם לא בשבילו. מעניין לראות מה קורה מיד לאחר שהם נפרדים, לאן כל אחד מהם פונה. כתוב כך: "וישב ביום ההוא עשיו לדרכו שעירה, ויעקב נסע סוכותה". פשט הכתוב הוא, ש"שעיר" ו"סכות" הם שמות של מקומות באזור. אולם נראה לי שהפסוקים רומזים לנו משהו מעבר לכך. "שעיר" הוא כינוי לקרבן של יום כיפור. עשיו הולך לשעיר כי יום כיפור זה משהו שהוא עוד מוכן להתייחס אליו ולכבד אותו. יעקב לא מסתפק בכך, הוא רוצה לקיים את כל המצוות ולהתייחס גם לפרטי-הפרטים של הסוכה ומצוותיה.

רבותינו הציעו הסברים שונים לשאלה מה גרם לעשיו להימנע מלתקוף את יעקב ברגע שהוא ראה אותו. על פי אחד הפירושים, עשיו הופתע לראות מולו אדם חלש, צולע, מוקף בנשים וילדים. עבור איש מלחמה כמו עשיו, יריב כזה אינו מהווה שום אתגר והוא לא יפיק שום סיפוק או הנאה מהריגתו. לכן, ברגע שעשיו ראה את יעקב, הוא איבד כל עניין בהריגתו, למרות שזו היתה משאת נפשו כל 22 שנות פרידתם. פרשנים אחרים, כמו הרשב"ם, מסבירים את התנהגותו של עשיו באופן הפוך. הם אומרים שיעקב, שיצא מן המאבק הלילי במלאך חזק ומעודד, התייצב מול אחיו בקומה זקופה והקרין אומץ ובטחון כאלה, שגרמו לעשיו לשנות את התכניות הרצחניות שלו. איזו דרך עדיפה כדי למנוע מלחמות, הצגת חולשה או הצגת עוצמה? זו שאלה קשה. אם אנחנו מסתכלים על ההיסטוריה של עם ישראל אפשר לראות שבמשך הגלות השיטה הראשונה היתה יעילה ושכיחה יותר. אם

כך, שלמרות שידוע הדבר שעשיו שונא את יעקב, באותו רגע היה לבבו של עשיו שלם. מה קרה כאן? מהו הסוד של מניעת העימות שהיה עלול להתרחש?

יעקב יודע שכדי להישאר בחיים הוא חייב להגיע למפגש הגורלי הזה מוכן היטב והוא מבצע שתי פעולות חשובות נוספות, מלבד התפילה: הוא מחלק את המחנה שלו לשני מחנות נפרדים. ההגיון האסטרטגי של המהלך הזה הוא ברור. "ויאמר אם יבוא עשיו אל המחנה האחת והכהו, והיה המחנה הנשאר לפליטה". גם אם הוא יאבד חצי ממשפחתו, לפחות הוא לא יאבד את כל משפחתו. הצעד הנוסף שיעקב נוקט כדי להינצל הוא משלוח של מתנות רבות לאחיו - צאן ובקר וגמלים ועבדים. המסר של יעקב לעשיו הוא, "נכון, יש לי הרבה קניינים חומריים, אבל אין לי עניין בהם. אני מוכן למסור לך את כולם. מה שבאמת חשוב לי זה המשפחה שלי והעתיד של הילדים שלי". המסר הזה גורם לעשיו להסתכל על כל הסכסוך ביניהם באור חדש.

נראה לי שהסיבה למניעת עימותים בד"כ וגם כאן היא שהעימות נעשה בלתי-רלוונטי. העימות עצמו לא נפתר, אלא הנושא שעמד בבסיסו של העימות והזין אותו נעשה בלתי חשוב. עשיו שונא את יעקב ורצה להרוג אותו בגלל שיעקב לקח ממנו במרמה את ברכת יצחק. מה היתה אותה ברכה? אמנם יש בה גם "ויתן לך האלוהים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש", אבל החלק החשוב שלה הוא "יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים. הוה גביר לאחיק וישתחוו לך בני אמך". כלומר, עיקרה של הברכה הוא על שליטה ועליונות רוחנית. מי שזכה בברכה הזו, יצא ממנו עם שיהיה עם יחיד ומיוחד, בעל תפקיד אחראי של הנהגת העולם. עשיו רצה כוח, הוא רצה שליטה והוא קינא ביעקב ושנא אותו על שהוא "גנב" לו את הברכה הזאת, שמבטיחה עמדת כוח ושליטה, כי הוא אף פעם לא הבין אותה עד הסוף. רק עכשיו, כשהוא ראה את יעקב, איך שהוא מנהיג משפחה גדולה מאוחדת ומסודרת, הוא הבין שברכת אביו בכלל לא מתאימה לו והוא כלל אינו רוצה בה. לחיות חיים מוסריים, לנהל משפחה מסודרת, לחנך ילדים, לחיות חיי נישואין נאמנים - כל זה לא בשבילו. הוא אינו יכול ואינו רוצה לחיות כך. ודאי וודאי שהתפקיד של הנהגה רוחנית מוסרית של אומות העולם, להיות "אור לגויים", אינו מתאים לו. באותו רגע שהוא ראה את יעקב הוא הבין שהוא, למעשה, לא הפסיד כלום. הוא ראה והבין

יהודים בעיירה מסוימת ידעו שמתכננים לבצע בהם פוגרום, הם דאגו להתחנף ולהתרפס בפני הפריץ או בפני מפקד המשטרה, כדי שזה ירחם עליהם וימנע את הפוגרום. אם הם לא הצליחו לזכות בהגנת הפריץ והגויים פשטו על בתי היהודים, היהודים לא ניסו להתנגד, הם פשוט הסתתרו עד יעבור זעם וקיוו שמספר הנרצחים לא יהיה גדול. השיטה הזאת כבר לא עובדת. היא לא הצליחה בגרמניה של שנות ה-30' והיא לא מצליחה מאז. האויבים של מדינת ישראל רק מחכים ומקווים שהיא תהיה חלשה כדי לנסות לחסל אותה. הסיבה היחידה שהם לא מנסים לחסל אותה היא שהם יודעים שהם לא יכולים. היום הדרך של ישראל להימנע ממלחמות היא להיות חזקה ולהפגין את העצמה שלה.

כך, כנראה, סברו שמעון ולוי. לאחר שיעקב עובר בשלום את המפגש עם עשיו, הוא נקלע לעימות נוסף, הנפתר בדרך הרבה פחות נעימה. כאשר שכם בן חמור חוטף את דינה בת יעקב, שמעון ולוי פושטים על העיר שכם, הורסים אותה לגמרי, הורגים את כל הגברים ומחזירים את אחותם הביתה. יעקב גוער בבניו במלים קשות: "ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אותי להבאישני ביושב הארץ בכנעני ובפרזי ואני מתי מספר ונאספו עלי והיכוני ונשמדתי אני וביתי". במלים אחרות, אני חדש כאן ואיני יכול להרשות לעצמי להרגיז את אנשי המקום. המעשה שלכם עלול לגרום לכך שכל עמי האזור יתנפלו עלינו ויחסלו אותנו. על כך הם עונים לו: "הכזונה יעשה את אחותנו?" כלומר, דווקא משום שאנחנו רוצים לשרוד כמיעוט בתוך סביבה עוינת, איננו יכולים להרשות לעצמנו להפגין חולשה. אם אנחנו רוצים שעמי האזור יניחו לנו לחיות בשלווה, אנחנו חייבים להראות לכולם שלא נסבול פגיעה בכבודנו.

יעקב לא נח הרבה בלילה שלפני הפגישה הגורלית עם עשיו, כי היתה לו פגישה מוזרה עם דמות אחרת: "ויוותר יעקב לבדו, ויאבק איש עמו עד עלות השחר. וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו". מיהו האיש הזה הנאבק עם יעקב ומה פשר המאבק הזה ביניהם? חז"ל אומרים שזהו "שרו של עשיו". לכל בריה על פני האדמה יש מלאך השומר עליו. כדי לגבור על עשיו בעצמו, יעקב צריך קודם לגבור על המלאך הזה. נצחון מוחשי יכול להתרחש רק אחרי נצחון רוחני.

רש"י מפרש ש"להתאבק" דומה ל"להתחבק", כי כך הוא דרך המתאבקים, שהם מחבקים זה את זה כשהם מתאבקים. יעקב ושרו של עשיו מחבקים זה את זה ונאבקים זה בזה. מעניין שגם המאבק הפיזי בין יעקב ועשיו מסתיים בסופו של דבר בחיבוק. לפעמים אנשים צריכים לעבור שלב של מאבק ביניהם כדי להיות מסוגלים להתחבק.

בספר "בראשית" יש רק 3 מצוות. שתי מצוות "עשה": פריה ורביה, ברית מילה, ומצות "לא תעשה" אחת: לא לאכול את גיד הנשה. האיסור הזה מקורו בפרשתנו, במאבק בין יעקב למלאך: "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה". יעקב אמנם יצא מן המאבק כשידו על העליונה, אולם המלאך הצליח לפגוע בירכו. כזכר לאותו מאבק, אסרה עלינו התורה לאכול את גיד הנשה. התורה רוצה שנזכור את ההתאבקות ואת ההתחבקות הזו עם שרו של עשיו. התורה רוצה שנדע, שגם אם אנו עומדים מול אנשים שונים מאתנו, שחושבים ומדברים אחרת מאתנו, עדיין אנו יכולים וצריכים להבין אותם כבני אדם. איננו חייבים להסכים איתם, אנו יכולים לחלוק עליהם בדעותינו, אולם יחד עם זה אנו יכולים להתייחס אליהם באמפטיה, כבני אדם. אפשר להתחבק ולהאבק באותו זמן, להאבק בדעות ולהתחבק בלבבות. דבר נוסף שהתורה רוצה שנזכור הוא, שגם כאשר היריב שלנו נראה לנו מאד שונה מאתנו, איננו יכולים להיות בטוחים שאנו לעולם לא נתנהג כמוהו. למרות שיעקב הוא שונה מאד מעשיו, הוא עלול למצוא את עצמו מתנהג בדיוק כמוהו. אצל אנשים טובים וישרים מתפתחת לפעמים הרגשה, שהם עמידים בפני נפילות מוסריות גדולות. כשאנו רואים אנשים אחרים מתנהגים באופן מכוער ושפל אנו חושבים לעצמנו: "אני לעולם לא אעשה כך"; "אני לא מסוגל להתנהג בצורה כזאת". זה לא נכון. הרבה אנשים טובים מצאו את עצמם עושים דברים שהם לא האמינו שהם מסוגלים לעשות, בשביל להשיג כסף, קידום בעבודה או מעמד חברתי. התורה מזהירה אותנו מפני שאננות יתר כזאת ומצוות התורה עוזרות לנו לא להיכשל בכך.

הרעיון הזה בא לידי ביטוי במאורע מוזר המתרחש בסוף ההאבקות הלילית בין יעקב למלאך: "ויאמר אליו - 'מה שמך' ויאמר - 'יעקב'. ויאמר 'לא יעקב יאמר

עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל". במעמד זה יעקב אבינו מקבל שם חדש, שיהיה גם שמו של העם שיצא ממנו - "ישראל". לעומת השם הקודם, שהוא מלשון "יעקב", חלק תחתון ושפל בגוף האדם, השם החדש הוא מכובד מאד, "ישראל" לשון שררה ומלכות. אף על פי כן, ולמרות שהמלאך אומר לו בפירוש שהשם החדש לא מתווסף אל השם הישן אלא בא במקומו - "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל" - התורה ממשיכה לכנות את יעקב גם בשמו הישן בנוסף לשמו החדש. התורה רומזת לנו בכך שעדיין לא הגיע הזמן שהמימד העל-טבעי של עם ישראל יכול להתגלות באופן מושלם. זה יקרה רק באחרית הימים. בינתיים, יעקב צריך להתנהג לפעמים כמו עשיו. הוא צריך להילחם ולהאבק ולהתמודד עם כל הצרות של העולם הזה. גם עם ישראל היום אינו במצב האידיאלי שלו. העולם עדיין לא בשל מספיק כדי להכיר בתפקיד הרוחני המוסרי שלנו ואינו מאפשר לנו לתת לו את השירות שאנו חייבים לו כ"אור לגויים". אנחנו צריכים להשקיע הרבה מאמץ פשוט כדי להתקיים פיזית ואנחנו צריכים להיות מעורבים ומסובכים בכל הבעיות של העולם הזה. אנחנו לא רק "ישראל" אלא גם "יעקב". לעתיד לבוא, כל עם ישראל ובעקבותיו כל העולם יכיר בייעוד האמיתי של עם ישראל כמנהיג הרוחני של האנושות ואז יתקיימו דבריו של המלאך. במהרה בימינו אמן.

1 יושב

יש לך אהבה בשבילי?

"וישראל אהב את
יוסף כי בן זקונים
הוא לו ועשה לו
כתונת פסים:"

(בראשית לז, ג)

כולנו מכירים את התופעה של הילד המוצלח והדחוי. זהו הילד הטוב של ההורים, שאחיו מציקים לו ללא הרף, או התלמיד הממושמע ובעל הציונים הגבוהים, שבהפסקות חבריו מסרבים לשתף אותו במשחקהים. גם בעולם המבוגרים ניתן למצוא דוגמאות למצבים בהם אדם או קבוצה נדחים לא בגלל שהם לא מספיק טובים אלא מפני שהם טובים מדי. אנחנו, היהודים, סבלנו לאורך כל ההיסטוריה בכל הגלויות, למרות התרומה החשובה של בני עמנו להתפתחות המדע והספרות של הארצות שישבנו בהם ושל העולם בכלל. איך אפשר להבין את התופעה הזו?

פרשת השבוע מתארת בפנינו את משפחתו של יעקב אבינו. יש לו תריסר בנים, שנולדו לו מרחל ולאה האמהות ומבלהה וזילפה השפחות. בתוך הקבוצה הזו מתבלט ילד אחד - יוסף, הזוכה ליחס מיוחד מאביו. התורה מסבירה את אהבתו המיוחדת של יעקב ליוסף במלים "כי בן זקונים הוא לו". המונח "בן זקונים" מתייחס בד"כ לילד שנולד אחרון להוריו, לעת זקנתם. אבל יוסף אינו הבן האחרון, בנימין צעיר ממנו. לכן רש"י מסביר שהכוונה כאן היא שונה. התואר "זקן" בעברית יכול להתייחס גם לחכם, גם אם הוא צעיר. "בן זקונים", ע"פ רש"י, הוא בן חכם. רש"י נותן הסבר

נוסף, שיוסף היה דומה במראה החיצוני שלו לאביו. בכל אופן, יעקב לא מסתיר את אהבתו הגדולה ליוסף אלא להיפך, הוא מלביש אותו בבגד מיוחד ומשובח, שמבדיל את אותו משאר האחים. תגובתם הרגשית של האחים היא קשה. הם כל כך שונאים את יוסף עד שהם אינם מסוגלים אפילו לדבר איתו. רבותינו בגמרא מתייחסים בביקורת ליחס המועדף שנתן יעקב ליוסף והם אומרים שם בפירוש שאסור לעשות כך. אבל ככל שזה נוגע לאחים עצמם, האמנם הם היו חייבים לשנוא את יוסף? מדוע הם הגיבו כך?

אחת הטעויות הגדולות שאנו עושים בחיים היא שאנו סוברים שאנו ראויים לאהבה רק אם אנו מושלמים. כשאנו עושים משהו לא בסדר, פשוט בגלל החולשות האנושיות שלנו, אנו מרגישים בלתי ראויים לאהבה. באותו רגע אנו לא אוהבים את עצמנו ואנו מרגישים בלתי אוהבים ע"י ה' וע"י האנשים שמסביבנו, אפילו הקרובים ביותר. לעתים אנו אף מקרינים את ההרגשה הזו לסביבה, מה שכמובן גורם לתחושה לא נוחה אצל סביבתנו. אנו יכולים להבחין בתחושה הזו ואז זה מחזק אצלנו את התחושה שאנו אכן דחויים. אבל האמת היא, שהאנשים שליידנו לא מצפים מאתנו להיות מושלמים. גם הם בני אדם והם יודעים, גם אם הם לא יודו בכך, שגם להם יש חולשות אנושיות. אנחנו לא מצפים מהאנשים שסביבנו להיות מושלמים. אנו רק מצפים מהם להיות הוגנים ולנסות להיות הכי טובים שהם יכולים. וזה בדיוק מה שה' מצפה מאתנו. ה', שיצר אותנו כפי שהננו, ודאי מכיר בחולשות האנושיות שלנו והוא אינו מצפה שנהיה מושלמים. הוא כמובן רוצה את טובתנו ולכן הוא רוצה שנהיה יותר ויותר טובים, שנתקרב עוד ועוד אל השלמות, אבל איננו צריכים להיות מושלמים כדי לזכות באהבתו. הוא אוהב אותנו כפי שהננו, לא רק כשאנו במצב של שלמות (אשר למעשה אינו קיים) אלא גם כשאנו בדרך אליו.

תפיסה תת-הכרתית מוטעית נוספת היא ההנחה שאהבה היא דבר מוגבל. אנחנו חושבים, שאם מישהו שאהבתו יקרה לנו אוהב מישהו אחר, לא נשארה לו מספיק אהבה בשבילנו. ילדים לפעמים חשים, שאם אבא ואמא אוהבים מאד את אחד האחים שלהם, אז הם עצמם כבר אוהבים פחות. למרבה הצער, אנחנו לפעמים מתייחסים באופן דומה לאהבת ה' אותנו, כאילו שאין לה' מספיק אהבה לכולם. יש לו. ה' מתייחס אל כל אחד מאתנו כאל בן יחיד ואוהב אותו אהבה אין-סופית,

ללא תלות באף יצור אחר עלי אדמות. גם לבני אדם יש מאגרי אהבה אין-סופיים, שהם יכולים להפיק מהם אהבה בלי גבול. אני יכול לאהוב את כל אחד מילדי אהבה אין-סופית כאילו הוא היה בני יחיד, גם אם יש לי תריסר ילדים. האמת היא אף יותר גדולה מכך. דווקא כשאני אוהב מישהו מאד, האהבה שבי גדלה ותופסת בתוכי יותר מקום. אני נעשה אדם יותר אוהב, היכולת שלי לאהוב גדלה וכל שאר האנשים שלידי רק מרוויחים מזה. האהבה שלי לאדם מסוים רק מגדילה את אהבתי לכל בני האדם.

אהבה היא אינה מוגבלת ואיננו צריכים להיות מושלמים כדי להיות אוהבים. הבעיה היא שלא תמיד אנחנו זוכרים את זה ולכן אנחנו מרגישים רגשות רעים כלפי אנשים מצליחים ואוהבים שליידנו. זוהי הסיבה שאנשים טובים לפעמים מותקפים, כי ישנם אנשים שחושבים שאותם אנשים טובים לוקחים להם את כל האהבה. אחיו של יוסף חשבו, שאם יעקב אוהב מאד את יוסף, זה בא על חשבונם, שהם מפסידים מזה. הם חשבו, שהם צריכים להיות מושלמים כדי לזכות באהבת אביהם. הם גם הניחו, שיעקב אוהב את יוסף בגלל שיוסף נהג לספר לאביו דברים רעים עליהם. האמת היא, שיעקב אוהב את יוסף לא בגלל זה, אלא למרות הדבר הזה. הוא אהב את יוסף כי הוא היה חכם ואהב ללמוד. יעקב הצטער על האופן שיוסף מתנהג כלפי אחיו. הוא רצה שיוסף ילמד להתבונן בהם בעין טובה, לא בהתנשאות אלא מתוך יחס אמפטי. יעקב הכיר את בניו היטב וידע שאצל כל אחד מהם יש תכונות טובות ורעות. הוא ידע להתבונן בהם באופן אמפטי, באהבה, ומתוך כך לראות את הכוליות הטובה שלהם. רק אם מסתכלים על הזולת במבט כולל ושלם, אפשר לראות את הטוב הכללי שבו. יעקב רצה שגם יוסף ירכוש את ההסתכלות הזאת. זה מה שעמד מאחורי השליחות הגורלית שהטיל יעקב על יוסף. האחים נמצאו באותו זמן בשכם, רועים את צאנם, ויוסף שהה עם אביו בחברון. ואז פונה יעקב אל בנו ואומר לו כך: "לך ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשיבני דבר." (לז, יד)

אם כל כוונתו של יעקב היתה רק לבדוק מה מצב בניו הרועים בשכם, הוא לא היה צריך להשתמש לצורך כך ביוסף. היו לו מספיק עבדים שאותם הוא יכל לשלוח למשימה הזאת. יעקב שולח את יוסף אל האחים שלו ומצווה עליו "לראות את שלום אחיך". הוא אומר לו - לך ותראה את השלמות שלהם, לך ותלמד להסתכל

עליהם במבט שלם, תפסיק להסתכל על החסרונות שלהם ותתחיל לראות אותם בשלמות, במבט אמפטי, באהבה, כמו שאני מסתכל עליכם.

באורח החיים היהודי ישנם חמישה אירועים שבהם נוהגים להדליק נרות. בערב פסח אנו מחפשים אחר החמץ לאור הנר. לחיפוש הזה יש גם מימד רוחני. אנו מחפשים את החסרונות שבתוכנו כדי שנוכל לתקן אותם, כי אנו יודעים שאנו לא מושלמים. בערב שבת אנו מדליקים נרות כי אנו יודעים שאנו ראויים להיות אהובים לא מפני שאנו מייצרים אלא מפני שאנו קיימים. בשבת אנחנו לא מייצרים כלום ואנו אהובים לא פחות. הפעם השלישית בה אנו מדליקים נרות היא בהבדלה, שם אנו מדליקים נר בעל כמה פתילות כדי לזכור שאור ואהבה הם אינם מוגבלים. נר אחד יכול להדליק נרות רבים, ממש כמו שלב אחד יכול לאהוב אנשים רבים. אנו מדליקים נר זכרון כשמישהו נפטר, כדי לזכור שלכל אדם יש תפקיד ייחודי בעולם. זה לא משנה כמה הוא צדיק או חכם, כל אדם הוא חשוב וכל אדם הוא חסר כשהוא עוזב אותנו. בחנוכה אנחנו מדליקים נרות לפי מספר הימים. ביום הראשון – נר אחד, ביום השני – שתי נרות וכן הלאה עד היום השמיני. בגמרא מופיעה שיטה נוספת לגבי סדר הדלקת הנרות. בית שמאי אומרים, שביום הראשון צריך להדליק שמונה נרות וכל יום להפחית נר אחד, עד שמגיעים לנר אחד ביום האחרון. ההגיון שבשיטה הזו היא להדליק נרות ע"פ הימים שעוד נשארו מהחג. ע"פ שיטת בית הלל, שכך נוהגים למעשה, מספר הנרות תואם את מספר הימים שעברו מאז תחילת החג. שמאי היה מחמיר. הוא היה מסתכל על מה שעוד לא מושלם, על מה שחסר, על מספר הימים בהם עדיין לא הדליקו נרות. הלל יודע גם הוא שהעולם עוד לא שלם, אבל הוא בוחר להתייחס לחלק הטוב שבמציאות ולכן אמת המידה שלו היא מספר הימים בהם כבר זכינו להדליק נרות. בסופו של דבר נקבעה הלכה כשיטת בית הלל, כי ההסתכלות שלו מתאימה להסתכלות של ה' עלינו. ה' אוהב אותנו למרות חסרונותינו. בשבילו, אנחנו ראויים לאהבה תמיד, גם כשאנחנו לא מושלמים וגם כאשר יש בעולם עוד הרבה אנשים הראויים לאהבה כמונו.

1 ישוב

על חלומות ואנשים

"ויאמרו אליו חלום חלמנו ופותר אין אותו ויאמר אליהם יוסף הלא לאלוהים פתרונים ספרו נא לי:"

(בראשית מ, ח)

החלומות שאנו חולמים – כך מגלה לנו הפסיכולוגיה המודרנית – מאפשרים לנו הצצה רבת משמעות אל העולם הפנימי שלנו. דרך קריאה נכונה של החלומות אנו יכולים ללמוד הרבה על מה שמתרחש במעמקי העולם הפסיכי של החולם, על כל מרחביו. אדם היודע לפתור חלומות יוכל לספר לך, אם תתאר בפניו את חלומותיך, על אופייך, על רצונותיך הכמוסים, על פחדיך. יוסף ידע לפתור חלומות. הוא ידע לפתור את חלומותיו שלו, המופיעים בתחילת הפרשה, והוא ידע גם לפתור את חלומותיהם של אנשים אחרים. למעשה, יוסף יכל להגשים את חלומותיו שלו רק אחרי שהוא פתר בהצלחה את חלומותיהם של אנשים אחרים, הלא הם שני שרי פרעה. פתרון החלומות שלהם הוא שהביא בסופו של דבר להגשמת חלומותיו שלו. לקראת סוף הפרשה אנו מוצאים את יוסף כלוא בבית הסוהר יחד עם שר האופים ושר המשקים. לילה אחד שניהם חולמים חלומות המטרידים את מנוחתם והם מספרים אותם ליוסף. שני החלומות נראים די דומים. שר המשקים חלם שהוא סוחט ענבים משלושה ענפים של גפן ומגיש את המשקה לפרעה. יוסף פותר את חלומו באופן חיובי: בעוד שלושה ימים יחזיר פרעה את שר המשקים לתפקידו המקורי. שר האופים חלם שהוא נושא על ראשו שלושה סלים מלאים דברי מאפה והציפורים אוכלות מתכולת הסל העליון. את חלום

זה פתר יוסף באופן פחות אופטימי: עוד שלושה ימים פרעה יתלה את שר האופים ובשרו יהיה מאכל לציפורים. התורה ממשיכה ומספרת לנו שכך בדיוק אכן קרה. שני החלומות עסקו בתכנים מתוך עולמם של החולמים, שני השרים חלמו שהם עסוקים במלאכתם בשירות פרעה. מה גרם ליוסף לפתור את החלומות באופן שונה?

התורה שבכתב לא מספרת לנו מדוע נשלחו שני השרים לבית הסוהר. את המידע הזה מספקים לנו חז"ל. רבותינו מגלים לנו ששר המשקים נשלח לכלא לאחר שנמצא זבוב במשקה שהוגש לפרעה ושר האופים נענש בגלל שנמצאה אבן קטנה בתוך אחת מכיכרות הלחם המלכותיות. ישנו הבדל בין הימצאות זבוב במשקה לבין הימצאות אבן בלחם. אם ישנו זבוב בחדר, קשה לסלק אותו. אפשר וצריך אמנם לנקוט בכל מיני אמצעים כדי למנוע את כניסתו לבית ואפשר וצריך להשתדל לסלק אותו, אבל תמיד הוא יכול לצוץ ולהופיע שוב ולפעמים זה בלתי נמנע שהוא יחליט לצלול בדיוק אל הגביע הלא-נכון. אבן הנמצאת בתוך כיכר לחם, לעומת זאת, היא מחדל חמור. משמעות הדבר היא שהשתמשו לאפיה בקמח לא נקי או שלא הקפידו על רמת היגיינה בסיסית במאפיה; שהאופה שהיה אחראי לנפות את הקמח, לא עשה זאת; שמי שלש את הבצק עשה זאת בחוסר ריכוז ובחוסר תשומת-לב, אחרת הוא היה מבחין בעצם הזר שחדר לעיסה.

יכול להיות שיוסף לא ידע מה היו התקלות שהביאו את כל אחד מחבריו לתא אל בית הסוהר, אבל השרים עצמם ידעו זאת היטב והידיעה הזאת השתקפה גם בחלומותיהם. שר המשקים ידע שהוא חף מפשע, הוא ידע שהוא עשה את מלאכתו נאמנה ורק המזל הרע הוא שגרם לתקלה הבלתי-נמנעת. זוהי הסיבה שגם בחלומו הוא רואה את עצמו משרת בנאמנות את אדונו ומגיש לו יין טרי וטוב. פרעה כלל אינו מופיע בחלומו של האופה. במקומו ישנם ציפורים האוכלות את הלחם המיועד למלך. בין אם האופה לא מבחין במתרחש ובין אם הוא מודע לכך ולא עושה דבר כדי למנוע זאת, זה ממש סקנדל. רגשות האשמה של האופה מצאו ביטוי נאמן בחלומו. החלומות גם משקפות את האופי והגישה לחיים של כל אחד מהשרים. שר המשקים הוא פעיל. הוא סוחט את הענבים ומגיש את היין לפרעה. שר האופים הוא פסיבי. הוא אינו מופיע בחלום כשהוא עסוק בפעולה כלשהי, מלבד נשיאת הסלים. אחרי הכל, כל אחד יכול לשאת על ראשו סלים. יוסף, ברגישותו ובחכמתו, קלט את האדם שמאחורי כל אחד מהחלומות וכך יכל לומר להם מה יהיה בסופם.

קץ

על גשמי ורוחני, שימור ושיפור, כיסוי וגילוי

”ויקרא פרעה שם

”יוסף צפנת פענח.”

(בראשית מא, מה)

בפרשת השבוע מגיע המתח בין יוסף ואחיו לשיאו. יהודה, כנציג האחים, עומד מול יוסף, המשנה למלך מצרים, בלי לדעת שהוא עומד מול אחיו האובד משכבר, ומנסה להציל מידי השליט הקפריזי והאכזר את בנימין, שנתפס בגנבה מבוימת היטב. יהודה, למרות שאינו הבן הבכור, תפס באופן טבעי את תפקיד המנהיג. הוא הוכיח שהוא ראוי לתפקיד באופן שבו התנהג בפרשה הקשה של תמר כלתו. כזכור, היא הרתה לו כאשר היא מחופשת לזונה. כשהתברר שהיא הרה מחוץ לנישואין, יהודה חרץ את דינה למוות, בלי שידע שהיא הרתה ממנו. כאשר עובדה זו התבררה לו, הוא לא בחר באפשרות ה"קלה", להניח לתמר לקחת את סודה המביש לקבר, אלא לקח אחריות על מעשיו והודה בחטאו, עם כל אי-הנעימות שבכך. יהודה תפס עמדה של אחריות וסמכות גם אחר-כך, כשהמשנה למלך מצרים הודיע להם שאין להם אפשרות לקנות אוכל במצרים אלא אם כן הם יביאו אליו את בנימין. למרות הרעב ולמרות ששמעון נותר בשבי במצרים, יעקב לא היה מוכן בשום אופן להניח לבניו הגדולים לסכן את בנו היחיד שנותר לו מרחל לאחר אבדן יוסף. כשראובן, הבכור, פונה לאביו ואומר לו: "את שני בני תמית אם לא אביאנו (את בנימין) אליך", הוא

נתקל בסירוב מוחלט. ולא זו בלבד, אלא שע"פ חז"ל הוא אף לגלג בליבו על דברי בנו הבכור: "אמר: 'בכור שוטה הוא זה, הוא אומר להמית את בניו, וכי בניו הם ולא בני?'". יהודה, לעומתו, מפגין שיקול דעת מחושב ומנהיגות טבעית. הוא ממתין עד שיאזל מלאי המזון בבית ויעקב יאמר לבניו לשוב למצרים להביא אוכל ואז הוא מזכיר לאביו שכדי לרדת שוב למצרים הם חייבים לקחת עימהם את בנימין. אז מסביר יהודה לאביו שפשוט אין ברירה, זהו מצב של פיקוח נפש. אם יעקב לא מניח להם לקחת את בנימין, כולם ימותו ברעב. ליעקב אין מה לומר מול הטענה האמיתית הזו ואז שולף יהודה את הקלף המכריע: "אנוכי אערבנו, מידי תבקשנו. אם לא הביאותיו לך וחטאתי לך כל הימים". רש"י מסביר מהי המשמעות של "כל הימים" - העולם הזה והעולם הבא. במלים אחרות, יהודה אומר ליעקב: "אני מבטיח לך שאני מחזיר אליך את בנימין, ויהי מה, וכערבון לכך אני מוכן לתת אפילו את העולם הבא שלי". כך מדבר מנהיג. יהודה הוא האבא של שבט המלוכה בישראל. נחשון בן עמינדב, שנכנס ראשון לים סוף לפני שנבקע הוא משבט יהודה, דוד המלך והמשיח הם משבט יהודה.

כשיהודה עומד מול יוסף, עומדים זה מול זה בנה של לאה ובנה של רחל. כל אחת משתי האמהות מייצגות עולם בפני עצמו ביהדות. רחל "יפת תואר ויפת מראה". ע"פ חז"ל, היא מייצגת את העולם הזה, העולם המעשי, המטריאליסטי, הכלכלי. "ועיני לאה רכות". היא מייצגת את העולם שמעבר, העולם הרוחני, האידיאלי. זהו שורש חלוקת התפקידים בין משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. תפקיד הראשון הוא להקים את הבסיס החומרי לגאולת ישראל - קיבוץ גלויות, הקמת מדינה, פיתוח כלכלה, צבא. השני אחראי על מילוי כל המסגרות הללו בנשמה הישראלית המיוחדת. כלומר, שמדינת ישראל תהיה מדינה יהודית אמיתית, שהכלכלה הישראלית תתנהל ע"פ חוקי התורה, שצה"ל יופעל ויפעל תחת הנהגה של מלך ישראל, הפועל בתיאום עם נביא ה'. בני רחל, יוסף ובנימין, שייכים למימד הקוסמופוליטי של עם ישראל, לאותו חלק בעם ישראל שמתאים לעבוד בשיתוף פעולה עם שאר האנושות בפיתוח החומרי של העולם. בני לאה שייכים למימד הלאומי המתבדל של עם ישראל, לאותו תחום בחיים הישראליים שהוא מיוחד לעם ישראל ואין לגויים חלק בו - עולם הרוח, התורה. לאה קבורה במערת המכפלה יחד עם אדם וחווה, אברהם ושרה,

יצחק ורבקה ויעקב אבינו ויחד הם מצפים לאחרית הימים. רחל קבורה על אם הדרך לבית לחם, כדי שתראה את צרתם של בניה ותתפלל עליהם. דווקא היא, כי זו ההתערבות בין האומות שגורמת לנו את כל הצרות. כאשר אנו חיים בין הגויים ועובדים בשיתוף פעולה איתם, כך גובר הפיתוי לנסות להידמות אליהם ולטשטש את ההבדל בינינו לבינם. וכשזה קורה, התוצאה המיידית היא אנטישמיות. ואז אנו זקוקים לרחמי שמים.

החלוקה הדיכוטומית הזו בין רחל ולאה מהווה גם את שורש המחלוקת ההיסטורית בין יוסף לאחיו. המאבק ביניהם התחיל לפני יותר מעשרים שנה, עוד כשהם היו בארץ כנען ויוסף חלם חלומות שעוררו עליו את קנאתם ושנאתם של אחיו. יוסף ניסה להסביר להם, שכדי להגיע לשמים, אתה חייב קודם כל להיות יציב על הארץ. החומר הוא הבסיס של הרוח. כדי לפתח את העולם הרוחני אתה חייב להיות גם ריאליסט ופרקטי ולהסתדר בתנאי העולם הזה. הוא אמר להם שהזמנים משתנים וגם הם יצטרכו להשתנות. לכן החלום הראשון היה אודות אלומות של תבואה. האחים היו רועי-צאן, לא עובדי-אדמה. יוסף רצה לומר להם שהזמנים משתנים, תנאי החיים משתנים ולכן הם יצטרכו להחליף תעסוקה. זה לא מצא חן בעיניהם, אבל הם הבליגו, כי הם ידעו שהתחום המסחרי-כלכלי הוא התחום שלו. אבל כאשר יוסף חלם שהשמש והכוכבים, המסמלים את העולם הרוחני, גם הם משתחווים אליו - על זה הם כבר לא יכלו לשתוק, כי הם הבינו אותו לא נכון. הם חשבו שהוא מתכוון שגם העולם הרוחני שלהם צריך להשתנות, ואת זה הם לא היו מוכנים לקבל ממנו בשום אופן. הם חשבו, שכמו שלאברהם היה את ישמעאל וליצחק היה את עשיו, כך ליעקב יש את יוסף, שהוא הבן המקולקל, שצריך להידחות. הם טעו, כמובן. יוסף עצמו הוכיח את צדקתו כשהוא עמד בניסיון הקשה עם אשת פוטיפר. ההיסטוריה הארוכה של עם ישראל מוכיחה את צדקת הטענה שלו. עם ישראל שרד ושגשג רוחנית רק במקומות שהיה לו בסיס פיזי איתן. כשמבחינה כלכלית וחברתית היהודים היו במצוקה, גם התורה סבלה מכך. הדוגמה הבולטת והנוראה ביותר היא מהדור האחרון. כשהקרקע החלה לבעור מתחת רגלי היהודים באירופה עם עליית הנאציזם, הם היו צריכים לעזוב. יותר מדי יהודים לא הבינו שהזמנים משתנים וצריכים להשתנות בהתאם - ונשארו שם.

הנטיה לשימור והחשש מפני שינויים הוא מוצדק, ככל שזה נוגע לחיים הרוחניים. עם ישראל שרד אלפיים שנות גלות בזכות העקשנות הגדולה שלו לא להניח לתכנים זרים להשפיע על עולם הרוח היהודי. יחד עם זה אנחנו חייבים להיות ערניים לשינויים בתנאי החיים ולהיערך בהתאם. יוסף ידע את חכמת ההבחנה בין שני התחומים האלה. הוא ידע כמה ואיפה אפשר וצריך ללכת קדימה עם העולם ואיפה ומתי להישאר במקומו ולא לזוז. כך מסביר הרוגצ'ר את הכינוי של יוסף "צפנת פענח". פשט המלים מתייחס ליכולת של יוסף לפענח את מה שצפון ונסתר. הרוגצ'ר אומר שהמילה "פענח" משמעה "להיות בתנועה ובמנוחה באותו זמן". יוסף ידע את הסוד הגדול של היכולת להתקדם עם העולם בלי לאבד נכסים ערכיים ומוסריים חשובים. הוא הכיר את סוד שילוב הדינמיות והמנוחה. הוא יכל להסתגל לתרבות מצרים, לתפוס עמדת מפתח בהנהגת הממלכה ולתרום תרומה קריטית לכלכלה המצרית והעולמית, ויחד עם זה הוא נח ביהדותו ולא זז ממנה גם כשהיה צריך לעמוד באתגרים קשים.

פרעה מבקש מיוסף שיפתור את חלומותיו. יוסף עושה זאת בהצלחה מרשימה, אולם הוא מיד ממשיך ונותן לפרעה עצות, שאיש לא ביקש ממנו לתת. הוא מציע דרכים מעשיות איך להיערך בשנות השובע לקראת שנות הרעב הצפויות. יוסף נהג כך כי הוא ראה בכך חלק מפתרון החלום. יוסף הוא אדם מעשי. המידע אודות שנות הרעב ושנות השובע אינו שווה כלום אם אין יודעים איך להשתמש בו לתועלת. למעשה, גישה זו אינה אופיינית ליוסף לבדו אלא היא מאפיינת את היהדות בכלל. האמונה שלנו לא מכוונת אותנו לבטלנות ולהישענות פסיבית על מעשי ה', אלא ליוזמה ולהשתדלות מעשית מירבית כפי יכולתנו. הקב"ה שולח את ברכתו במעשי ידינו וכדי שברכת ה' תופיע, יש צורך שידינו תפעלנה פעולות מעשיות. זו הסיבה שאנו מניחים תפילין על יד שמאל, למרות שצד ימין הוא הצד החיובי והדומיננטי ביהדות. התפילין מונחות על יד שמאל דווקא כדי שיד ימין, החזקה יותר, תהיה פנויה לפעילות.

פרעה ראה שתי חלומות, חלום אחד על שבולים רזות ומלאות וחלום אחד על פרות רזות ושמןות. שתי החלומות עסקו בדברים חומריים, כי זה כל מה שעניין את פרעה. כזכור, גם יוסף חלם שתי חלומות, אבל אצלו חלום אחד עסק בדברים

חומריים (אלומות תבואה) והחלום השני עסק בדברים רוחניים (שמש, ירח וכוכבים). אצל יוסף, הדברים הגשמיים הם חשובים פשוט מפני שהם הבסיס להישגים רוחניים. בחלום פרעה הפרות מתוארות כ"יפות מראה ובריאות בשר", היופי בא לפני הבריאות. פרעה התעניין בחיצוניות יותר מאשר במהות. חשוב לו איך נראים הדברים יותר מאשר אם הם טובים או לא. החשיבות הזו המיוחסת לחיצוניות וליופי היא אופיינית לעבודה זרה. אם תוכל לארגן את הדברים כך שיראו טוב, תוכל להשפיע על האלים ולהכריח אותם למלא את רצונך. לא משנה כמה אתה טוב, כמה אתה מוסרי ומהם כוונותיך האמיתיות, כל עוד עמדת בכללי הטקס, כל עוד סידרת את ההופעה החיצונית של הדברים כנדרש. אנו לא מאמינים ביחס כזה בין אדם לאלוהיו. מה שבעיקר חשוב הוא הפנימיות שלך, טוהר הכוונות והרצונות שלך. התפילות שלנו אינן סוג של מעשה קסם. איננו יכולים להכריח את ה' לעשות משהו. ה' אינו חייב להקשיב לתפילותינו. הוא יכול אם הוא רוצה, אך אנחנו מאמינים שה' עושה את הטוב והצודק האמיתיים גם אם הרבה פעמים אנחנו לא מבינים את דרכיו.

הסיבה לאי-הבנתנו את דרכי ה' היא חוסר היכולת שלנו לראות את התמונה השלמה. אנו מתפללים שיקרה מה שנראה לנו שהוא הטוב ביותר, אולם מה שבפועל מתרחש הוא מה שטוב ביותר ע"פ מי שהכל גלוי וידוע לפניו. החיים מלאים מסרים מנוגדים. אנו יודעים שבחברה שלנו, היהודים הם גם אהובים וגם שנואים. אנו יודעים שאותם נוצרים המביעים מחויבות עמוקה לישראל הם גם אלה המשתדלים ביותר לגרום לנו להתנצר; ואותם נוצרים שוויתרו על הרעיון להעבירנו על דתנו רואים במדינת ישראל לכל היותר קולוניה והם יהיו מוכנים גם לראות איך העולם הערבי בולע אותה. פרשתנו מלאה מסרים מנוגדים. אחי יוסף מתקבלים בארמונו בכבוד יוצא דופן ואחר כך מואשמים בריגול; שמעון נאסר ונכלא לעיני אחיו ומיד אחרי שהם עוזבים הוא משוחרר וזוכה לטיפול יפה; האחים נשלחים חזרה לארץ כנען כדי להביא אוכל לבתיהם והם מוצאים בכליהם את כל הכסף שהיה אמור להיות משולם למצרים; כשהם חוזרים למצרים עם הכסף ועם בנימין אומרים להם שכספם הגיע ליעדו ומה שהם מצאו בכליהם הוא מתנת ה'; השליט המצרי המוזר מושיב אותם לשולחן בדיוק לפי סדר לידתם והם מופתעים לראות שאחיהם הקטן זוכה ליחס אוהד במיוחד. אחר כך הם מואשמים שגנבו את הגביע המיוחד